

Sûfi Perspektif

Kadir ÖZKÖSE*

TESLİMİYETE DAYALI TASAVVUF EĞİTİMİ

Zararılmışların en üstünü insandır. İnsan denen varlık Allah'ın halifesi olarak yaratılmıştır. O, meleklerin ötesindeki zirve deneyimleri de gerçekleştirebilir, insanlığından olup hayvanlık derekesine de düşebilir. İnsan, başıboş bırakılmış ve bırakılacak bir varlık değildir. İnsanın kendi hâline terk edilmesi mümkün değildir. Çünkü o, yardımsız, desteksiz ve çaresiz bırakılmamıştır. Ondan içerisinde saklı bulunan cevheri ortaya çıkarması, insanlık hamurunu yoğurması istenmiştir. Bunun için de hangi coğrafya ve medeniyete mensup olursa olsun, İnsanoğlunun gündeminden hiç düşmeyen meselelerden bir tanesi de insan eğitimidir. İnsanın eğitimi esastır. İnsan eğitiminin yerinde ve uygun usullerle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İnsan eğitimi bir kısım makyaj uğraşlarından ibaret olamaz. Karakterinin perçinleşmesine, kişiliğinin teşekkülüne, insanlık payesinin elde edilmesine imkân hazırlayacak güçlü bir eğitime her zaman ihtiyaç vardır.

Aslında eğitilemeyecek insan yoktur. Her insan potansiyel olarak eğitilmeye adaydır. Fakat eğitim faaliyetlerinin her insanda aynı sonucu doğurması mümkün değildir. Zira hiç bir peygamber bile, içinde yaşadığı insanların yüzde yüzünü hidayete erdirememiştir. İnsanoğlunun özelliklerinden biri budur. Ancak hiçbir peygamber “pes” etmediği, tebliğden vazgeçmediği için hiçbir mürebbi, muallim, mürşit de bu konuda “mütâreke” imzalamamıştır.

İnsanoğlunun eğitimi üzerine eğilen, bunun için yeni yollar arayan, değişik metotlara başvuran disiplinlerden biri de tasavvuftur. Tasavvufi

terbiye baştan sona bir insan terbiyesidir. İnsanın din eğitimi, ahlâk eğitimi, gönül eğitimidir. Asırlardan beri uygulana gelen metotlarda farklılıklar görmek mümkündür. Mürit ve mürşit arasında bir nevi alış-veriş olan bu eğitim için farklılıkları bir tarafa koyarak ortak olan yönlerine dikkat edilirse karşımıza çıkacak olan ilk terim, teslîmiyettir. Tasavvufî eğitim, teslîmiyete dayalı bir eğitimidir. Sûfilere göre insan denen bu varlığı gerçek bir “insan” haline getirmek için bu kapıdan girmek gerekir. Teslîmiyetle oluşan sevgi ve güven ortamında, insanın meçhulleri malûma, şüpheleri sükûna, tereddütleri tatmine, dağınıklığı nizama ulaşmaktadır. Şüphesiz bunun

“Teslîmiyet duygusuna ermek kulluğun gereğidir. Allah ile dost olmak teslîmiyetimize bağlıdır. Zira teslîmiyet; kişinin hoşuna gitmese bile, kayıtsız şartsız Allah'ın emirlerine itiraz etmeden boyun eğmesi, kaderin tecellîlerini rızâyla karşılaması ve mukadderâtı kabullenmesidir.”

da tek şartı mürşit makamında olan şahsın gerçek anlamda ehil ve yetkili olmasıdır. Aksi halde teslîmiyet “geri tepen” bir silah gibi, “kaş yaparken göz çıkarma”yı kolaylaştırmakta ve dengeleri alt-üst etmektedir.

Tasavvufî eğitim bir anlamda “tecrübe aktarımı”ndan ibarettir; bu “yol”un tecrübesine sahip bir insanoğlundan istifade etmektir. Bu yolun kendine has özellikleri olduğu için, karanlık noktaları ve tehlikeli virajları olduğu için rehber ihtiyacı vardır. Mürşit müritlerinin elinden tutar ve onları hakikat yolculuğunda yürütür. Mürşit muhataplarına “kendi gerçekliklerini” tanıtır ve kendini tanıyanların Rablerini de tanıyacaklarını beyan eder.¹

Mürşid-i kâmillere itaat ve teslîmiyet, onların zatlarından ziyade, temsil ettiği değerlerdir. Mürşitlere duyulan hayranlık tenlerinden çok, güzel ahlaklarına ve mânevî tecrübelerindedir. Mürşid-i kâmillere sâdık olarak yaşayan müritler, teslîmiyetleri oranında kendilerinden istifade ederler. Müritlerin mürşitlerine teslîmiyetleri, hastaların tedavisine güvendikleri doktorlarına teslîmiyetleri mesâbesindedir. Mânevî hastalıklardan kurtuluş, bu tür rahatsızlıkları giderecek kabiliyetteki isimlerin önerilerine ve tavsiyelerine uymakla mümkündür. Hallerin sirayeti, davranışların karşılıklı tesiri, nazarların güçlü etkisi nedeniyle insan-ı kâmiller sıradan isimlerin motor gücüdür. Allah dostları gerçekte sevdiklerinin kendilerine kul köle olmalarını, kendi nefislerine hizmet etmelerini istemezler. Onlardan bekledikleri teslîmiyet, kendilerinin temsil ettikleri değerlere sadâkat amacıyladır. Mürşid-i kâmillere teslîmiyet mukayyettir, sınırlıdır ve şarta bağlıdır. Kayıtsız şartsız teslîmiyet Hz. Allah'adır. Yegâne otorite ilâhî hükümlerdir. Kişiyi Allah'a ulaştıracak, kişiye ilâhî aşkı tattıracak, kişiyi İslâmî esaslara sâdık kılacak ve kulluk şuurunu aşılacak rehberler, eli öpülesi ve hizmet edilesi isimlerdir.

Teslimiyet Duygusu

Teslîmiyet duygusuna ermek kulluğun gereğidir. Allah ile dost olmak teslîmiyetimize bağlıdır. Zira teslîmiyet; kişinin hoşuna gitmese bile, kayıtsız şartsız Allah'ın emirlerine itiraz etmeden boyun eğmesi, kaderin tecellîlerini rızâyla karşılaşması ve mukadderâtı kabullenmesidir. Başa gelen belâlar sebebiyle zâhiren ve bâtınen değişmeyip sebât göstermek teslim olmanın gereklerindedir. Teslîmiyet, âlemde cereyan eden bütün olayları tam bir serinkanlılıkla ve gerçeklikle karşılaşmaktır.² Necmeddin-i Kübrâ (ö.618/1221) teslîmiyeti; rızâ, tefvîz ve tevekkülü içine alacak kadar geniş kapsamlı bir kavram olarak görmektedir.³

Câhidî Ahmed Efendi, teslim makamını üç mertebede anlatmaktadır: Birinci mertebe; sâlik kendini Allah'a ismarlamalı, her şeyiyle O'na teslim olmalıdır. Bazı şeyleri müşahede etse bile akıl ile yorumlamamalı, Hakk'ın hükmüne râzı olma-

lıdır. İkinci mertebe; marifetle bazı şeyleri öğrense de, hakikat nûruna teslim olmaktan yine vazgeçmemelidir. Üçüncü mertebe; nefisini tamamen Hakk'a teslim etmeli ve böylece ferdâniyette zâtını Zâtıyla görmelidir.⁴

Câhidî Ahmed Efendi'ye göre, kulun kendisini tüm varlığıyla Allah'a vermesi teslîmiyetin birinci mertebesidir. Daha sonra mânevî âlemde müşahede edeceği olaylar karşısında da tam teslîmiyet göstermesi gerekmektedir.⁵ Allah'a karşı gerçekleştirilecek küllî teslîmiyetin sırrını, Câhidî şu şekilde özetlemektedir:

*Mülk senindir lâynkına verirsin,
Kimin azîz kimin zelîl kılarısın.
Bana hayırlı sensin bilirsin,
Teslim ettim sana cümle işimi.*

*Âcizem bî-çâre dermânım senden,
Mahv eyle benliğim al beni benden,
Münâcâtım budur derûn-ı dilden,
Teslim ettim sana Mevlâm işimi.*

*Câhidî mücrimdir suçunu bildi,
Bir kaçkın kul idi kapına geldi.
Feyzin hidâyetin cezb etti aldı.
Teslim ettim sana Mevlâm işimi.⁶*

Tasavvufî eğitimde teslîmiyetten maksat, Allah'a olan küllî teslîmiyettir. Bu mânâda, dünya malının hiçbir ehemmiyeti yoktur. Varlık iddiası ancak Allah'a mahsustur. Dolayısıyla iman erinin benliğini teslim ile mahvetmesi esastır. Allah'a teslim olan kul, dünyada hayırlı nimetlere kavuşur. Allah da onu aziz kılar, feyiz ve hidâyet nasip eder. Allah'a teslîmiyet, dünya malı ve mülküne sahip olmanın da şartıdır. Zira her şeyin sahibi Allah olduğunu göre, onu dilediğine verecektir. Kendisine tüm benliği ile teslim olup yakına Allah dilediğini verecektir. Günahkârların günahlarının affedilebilmesi de Allah'a teslim olması ile gerçekleşmektedir. Çünkü Allah'a sığınmak günahların affi için yegâne sebeptir.⁷

Cenâb-ı Hakk'a teslîmiyeti tam olan isim Peygamber Efendimizdir. Peygamber Efendimizin

hicret esnasında, hem Sevr mağarasında, hem de daha sonra müşriklerden Sürâka b. Mâlik'in peşlerine düşmesi sırasında Allah'a göstermiş olduğu teslimiyet ne güzel bir örnektir. Mekke'den Medine'ye hicret esnasında müşrikler, Peygamber Efendimizi ve sâdık yol arkadaşları Hz. Ebû Bekir'i amansız bir takibe almışlar ve Sevr mağarasında kendilerine ulaşmışlardı. Onlar mağaranın sağını solunu dolaşüyor ve;

– Eğer mağaraya girmiş olsalardı, güvercinlerin yumurtası kırılır, örümcek ağı da bozulurdu, diyorlardı. Bu esnâda endişeye kapılan Hz. Ebû Bekir, Peygamber Efendimize hitaben;

– Ben öldürülürsem, nihayet bir tek kişiyim, ölür giderim. Fakat sen öldürülecek olursan, o zaman bir ümmet helâk olur gider, diyordu. O sırada Peygamberimiz ayakta namaz kılıyor, Hz. Ebû Bekir de gözcülük yapıyordu. Efendimize;

– Şu kavmin seni arayıp duruyorlar. Vallahi ben kendim için tasalanmıyorum. Fakat sana zarar vermelerinden korkuyorum, dedi. Peygamber Efendimiz;

– *Ey Ebû Bekir, korkma! Hiç şüphesiz Allah bizimledir!* buyurdu.

Hz. Ebû Bekir, mağaranın içinde iken başlarının üzerinde müşriklerin ayaklarını görünce de;

– Ey Allah'ın Peygamberi! Onlardan birisi aşağı eğilip baksın muhakkak bizi görür! deyince Allah Resûlü;

– *Mahzun olma! Allah bizimledir ey Ebû Bekir! Üçüncüsü Allah olan iki kişiyi sen ne sanıyorsun* buyurdu.⁸

Cenâb-ı Hak, Peygamber Efendimizin ve onun mağara arkadaşı olan Hz. Ebû Bekir'in Sevr'de azılı müşriklerin tazâyîki karşısında yaşadıkları bu hâlet-i rûhiyeye, Kur'ân-ı Kerim'inde şöyle yer vermektedir: – “...*Mahzûn olma; muhakkak ki Allah bizimledir!*...”⁹

Yaşanan bu hâlet-i rûhiyyeyi özetleyen şairin şu beyti ile yazımızı sonuçlandırabiliriz:

*Girenler nakd-i cân îsâr ederler bâb-ı teslîme
Erenler bezmine başka türlü armağan olmaz.*

Yani teslîmiyet kapısına girenler, bu yola canlarını feda ederler. Zira erenler meclisine bundan başka bir hediye takdim edilmez.

O yüzden tasavvuf büyükleri “*Âh teslimiyet!*” demişler, sevdiklerini güzellik uğruna baş koymaya ve Hakk'ın iradesine teslim olmaya davet etmişlerdir. Allah'ın lütfunu da kahrını da bir görmüşler. Bu yolda medhe de zemme de aynı nazarla bakmışlar. Terk-i dünyâ, terk-i ukbâ, terk-i hestî ve terk-i terk mertebelerini kat ederek Hakk'a ulaşmanın tadına varmışlardır.

Dipnot

* Doç. Dr.

- 1 Mustafa Kara, *Gönül Mektupları*, Mavi Yayıncılık, II.Baskı, İstanbul 2003, s. 99-100.
- 2 Necmüddin Kübra, *Usûlu Aşere- Risale İle'l-Hâim-Fevâihu'l-Cemâl-Tasavvufî Hayat*, haz. Mustafa Kara, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980, s. 80-81; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Basım Yayın, Ankara 1997, s. 714-715; Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Marifet Yayınları, İstanbul 1995, s. 527.
- 3 Necmüddin Kübra, *Usûlu Aşere- Risale İle'l-Hâim-Fevâihu'l-Cemâl-Tasavvufî Hayat*, haz. Mustafa Kara, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980, s. 80; Hamdi Kızıl, *Câhidî Ahmed Efendi ve Tasavvuf Felsefesi*, Tutku Yayıncılık, Ankara 2006, s. 210.
- 4 Câhidî Ahmed Efendi, *Kitâbü'n-Nasîha*, Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi Bölümü, no: 350, vr: 102-102^b.
- 5 Hamdi Kızıl, *Câhidî Ahmed Efendi ve Tasavvuf Felsefesi*, Tutku Yayıncılık, Ankara 2006, s. 210-211.
- 6 Câhidî Ahmed Efendi, *Divan*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa Bölümü, no: 796, vr: 16^b.
- 7 Hamdi Kızıl, *Câhidî Ahmed Efendi ve Tasavvuf Felsefesi*, Tutku Yayıncılık, Ankara 2006, s. 211.
- 8 Buhârî, *Fezâilü'l-ashâb*, 2; Müslim, *Fezâilü's-sahâbe*, I.
- 9 9/Tevbe, 40.